

Erdély

ALAPÍTVÁ 1892-BEN

Új sorozat, 45. szám

2012/7.

Megjelenik havonta

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
– Kolozsvár 1891 Értesítője

Szerkesztők:

Tóthpál Tamás

(tothpaltamas@gmail.com)

Pál Gyöngyi

TURISTASÁGI, FÜRDŐÜGYI és NÉPRAJZI FOLYÓIRAT.

Vasváriért kerékpáron esőben, barátokkal

NAGY LAJOS

Vasvári Pál halálának 163. évfordulóján, a körösfői Rákóczi Kultúregylet szervezte Vasvári Pál Napokon, a kolozsvári EKE 12. Vasvári Pál kerékpáros emlék- és teljesítménytúrájával emlékeztünk a nagy elődre. 25 résztvevővel (többségben férfiak) július 7-én, reggel 8 óra-kor indult a túra Gyaluból, a hidegszamosi letérőtől. Miután Hidegszamos falut elhagyva, a Szamos két ágának össze-folyásánál felkapaszkodtunk a Tarnicai-tó gátjára (525 m), követtük a tó partjának szélső kanyarulatait. Az igazolólapokat a havasnagyfalui áramfejlesztő üzem alatt levő ellenőrző pontnál bélyegeztük.

A túra legnehezebb szakasza, a Leşu-patak völgye 9 km-es emelkedője után szerencsén elértük Havasnagyfalut (Mărişel). Innen már a lapos tetőn karikázunk az Avram Iancu-keresztig, a túra legmagasabb pontjáig (Vasvári-havas – Funtineli-tető, 1341 m). Hosszabb pihenőn felöltjük az idei túra újdonságaként a Vasvári Pál Emléktúra feliratú trikókat. A „La grinzi” nevű helyen át elérjük a megemlékezés helyét a Bélesi-tó partján, ott esőben hallgatjuk meg Péntek László körösfői alpolgármester, a Rákóczi Kultúregylet elnökének beszámolóját, majd Ország István (Pátka) lelkipásztori intelmét a helyben maradásra. A magasztos megemlékező ünnepélyt a koszorúzás a Szózat dallamára, majd a Nemzeti imánk és a Székely himnusz zárta.

Bánffyhungyadra indulunk, az utolsó ellenőrző pont

a Kudor család portáján van. Nagyon kedvesen – kávéval, üdítővel, süteménnyel – fogadják a hosszú úttól elcsigázott kerékpárosokat, kár, hogy nem időzhettünk túl sokat e kedves barátoknál, EKE-s társaknál: délután ötre várnak bennünket Körösfőn, a Vasvári-kopfánál.

A célban taps fogad, pálinkával, szendviccsel kínálnak. Közös vacsora után indulunk kell haza, Kolozsvárra. Ez az útszakasz – bár az addig megtett úthoz képest rövid, jelentős szintkülönbségek sincsenek – ezúttal a legnehezebbnek tűnt, mert időközben elernyedtek az izmok, no meg a bőséges vacsora...

Az idei túra rendezőjeként köszönöm dr. Vekov Ildikó tagtársunknak a szakmai segítséget, amire egy ilyen megteremtő túrán bizony szükség volt, valamint Bagaméri Tibor, Lőrinczy István és Tóthpál Tamás tagtársainknak a szervezési munkában nyújtott segítséget. Köszönjük a részvételt az idei bringásoknak: a három lány: Györgyjakab Izabella, Kiss Zsuzsanna és Varga Magda, a fiúk pedig (minden korosztályban): Balán Dávid Lajos, Branea Robert, Dénesi Antal, Jászoly Tibor, Kádár Gábor, Kertész Sándor, Kiss Călin, Korpos Előd, Kosután Lehel, Magyarosi András, Marosi Loránd, Mille Ferenc, Palotás Attila, Săliceanu Marcel, Serény Tibor, Szilágyi András, Szilágyi István, Tóth István, Újfalvi Róbert, Újvári Attila és Zágoni Szabó István. Az idei túrának ezúttal Alex Buckland újdonsült angol túratársunk részvétele adott „nemzetközi” jelleget.

Idén 25-en tekerték le a 140 km-es távot

Kolozsvár és vidéke talaj- és forrásviszonyairól

A Szent János kutat a mai turista is ismeri

Restitutio

■ Rovatunk célja „visszaszolgáltatni” az EKE hajdani hírlapírói, a turistatársadalom más nagyjainak kiadatlan, vagy az egykori *Erdély folyóirattól* eltérő nyomtatványban megjelent írásait, de erdélyi tájainkról kelt, rég elfelejtett cikkeit is. Az alábbi írás Kolozsvár környéki forrásokról szól, amelyeket a mai kolozsvári (a Rózsa- és Szentjános-kutakon kívül) már aligha ismer, mert a város rég elnyelte őket. Dr. Koch Antal (1843–1927) – az EKE Kolozs megyei osztályának 1891. november 14-i egyik alapítója – *Kolozsvár és vidéke talaj- és forrásviszonyairól* című írásából származik a részlet (*Orvos-természet-tudományi Értesítő*, 1883., 4. szám).

■ Vegyük sorra a város közelében ismeretes forrásokat. Mindenki ismeri a múzeumkerti forrást. Ez a negyedkori ponknak szélén a negyedkori kavicsból fakad, mely itt valószínűleg a sárga agyagmárgába bele van települve. Vize sem elég bő, sem elég jó, bár a forrásból merítve elég üdítőnek tetszik is. Vegyi elemzéséből csak a következő adato(ka)t kell kiemelnem, hogy lássuk, miszerint a kemény vizekhez számítandó. (...) Keménysége Clarke fokban 1881. január hóban – 29.3 fok. A jó ivóvizek keménységi fokozatának határa pedig csak 18–20 fok lehet.

Kolozsmonostoron több helyen is fakadnak hasonló körülmények között források. Egy forrás a Pappatakában van, szemben az oláh templommal, (...) egy második forrás a falu déli végén, az utolsó ház udvarán van, szintén a diluviális kavicsból fakad. Ide közel a Cigányárokban az intermedimarga rétegekből is kibugyog

egy forrás, s ugyanilyennek biztos nyoma mutatkozik a Szamos-gáttal szemben emelkedő meredek parton is; de egyikök sem mondható vízbőnek. Vízök frissen élvezve, jónak tetszik ugyan, de keménységi foka – bár elemezve nincsenek még – valószínűleg túl van már a fenn említett határon.

Házsongárd főforrásáról, az úgynevezett Majális-kútról már kedvezőbb ítélet mondható. Víz-bősége elég tetemes az évnék legszárazabb szakaszában is, keménységi foka is valószínűleg alacsonyabb, mint a múzeumkert forrásáé. Elemezve nincs még. Ami a forrás keletkezését illeti, az a Házsongárd alapját képező homokkőgömb tartalmú homokból ered, melyben nyilván vízátlatlan agyagmárgarétegek húzódnak végig.

A Fellegvár északi lejtőjének alján, a vasúti indóház közelében fakadó vízszegény források mind a negyedkori takarónak kavicsos rétegéből fakadnak; vízök élvezhető, de szintén kemény.

Elég bő forrás van a Csillaghegynek déli lejtőjén, egy régi hegyszakadásnak meredek partja alján. A forrás neve Rózsa-kút, s kétségtelenül a békási agyagmárgába települt likacsos dacit-tufa a vízgyűjtő, melyből a hegyszakadás következtében a víz szabályellenesen délnek folyik kifelé.

Leggazdagabbak még a monostori erdőn túl fekvő völgy talpán, a felső durvamész-rétegekből fakadó források, s ezek közt különösen a Szt.-János kútja. Ezen bő források – amint egy értekezésemben kimutattam – egész földalatti csatornákat mostak ki a durvamészben, s hol ezen csatornaüregek közel jutottak a felülethez, a csapadékvizek innen befelé tölcser alakú kerek mélyedéseket is kinyaltak, melyek kicsiben egészen Karst dolináit tüntetik elénk. Ezen források vize azonban – az íze után ítélve, mert elemezve nincs – szinte sok szilárd alkatrészt tartalmaz, s az uralkodó kettedszénsavas mérszen kívül talán még kén-savas mészt is, mert a felső durvamészrétegek alsó határán nagyon elterjedtek a gipsztelepek, s a talajvíz ezeket folyvást oldja. A vízhatlan alaprétegek ugyanis, melyeken a likacsos repedékes durvamész nyugszik, tarkaagyagból állanak, s azért Szászfenesnek menve, amerre a tarkaagyag határa mind feljebb emelkedik, mind gyakoribbá válnak, de egyúttal magasabbra emelkednek a források.

Tündérmesékkal a Túri-hasadékban

A SZERZŐ FELVÉTELE

Itt is kerülni kellett, a magánterületek tiltótábláinak engedelmeskedve

PÁL GYÖNGYI

Alig 20 km-re Kolozsvártól, párhuzamosan a Torda felé haladó országúttal található a Túri-hasadék. Titokzatos világ, ahol minden szikladarabhoz, kőhöz, barlanghoz, vízeséshez tündérmesék, legendák, mondák fűződnek. Mese, fantázia, legenda és valóság kapcsolódik itt össze, egyesek szinte babonás félelemmel elkerülik ezt a vad sziklaszorost, de olyan híres természetjárók, mint Orbán Balázs és Czárán Gyula kutatják rejtélyeit.

Július 1-jén a Túri-hasadékba kirándultunk, tizenheten. Koppánd felől közelítettük meg. Szép, barátságos táj, kétfelől erdő borította domboldal. Biztató kezdet. Fűves tisztások, somligetek, tábla jelzi, hogy a terület rezerváció, vagyis védett terület.

A lelkesedés hamar alábbhagy, amikor egy félig megépített épület takarja el a szoros amfiteátrumszerűen elhelyezkedő szikláit. Előttünk kerítés, tábla, felirattal: „magánterület, tilos átmenni a tulajdonos engedélye nélkül”. Megkerüljük a kerítést – nem tudva pontosan, meddig is szól a tilalom –, eljutunk a patakig, és megkezdjük a kalandos patakátkelések sorozatát. Innen a szoros már összeszűkül, a szemben levő sziklán Czárán Gyula emléktábláját pillantjuk

meg. Ezt a táblát a kolozsvári EKE helyezte el a hasadékban 1999-ben. Sziklafalak, zuhata-gok mellett haladunk el, köveken kapaszkodunk, vizen gázolunk át a szoros belseje felé, ahol Szent László szobra büszkén tekint szét az őt körülfogó várfal-, torony-, kapu- és sziklaalakzatokra.

Czárán Gyula így írja le e helyet: „Odább menve, el a Decsenge árka nevű sziklaszakadék mellett, feltűnik balról Szent László vára is: bástyák és tornyok széjjelkuszált romjainak fantasztikus omladéka, melyek a sziklák nyelvén regélnek az ősidők viszontagságairól.

Tovább balkézt a hegyoldal meredélyéből szép nagy szikla-kapu tátong 8-10 méter magasból ide alá: a nép nyelvén a Legénybarlang, melyben katona-fogdosás elől szökdöső suhan-cok leltek állítólag menedéket az elmúlt időkben.

Nem messze már ide, a szakadék legszűkebb, legvadabb s talán legvadregényesebb pontján, hol a sziklás oldalak kopárságát némileg eltakarja a törpe ciher bokrozata: egy nagyobb vízesés szakítja ketté a szemben álló sziklafalakat. Ez a Szent László borbonája, a hasadék legnagyobb vízesése, mely két méternyi magasságból önti a sziklalejtő lépcsőin fehér habjait alá. Az esés hossza, egész terjedelmében, három méter; s alatta szép tágas medencében si-

mulnak el a megszelídült hul-lámok.”

A száraz, meleg időjárásnak köszönhetően a patak vize kicsi, így hamar átjutottunk, másfél óra alatt Túrban voltunk, ahol a csorgónál friss vízzel csillapítottuk szomjunkt.

Sajnos a Túr felőli bejárat sem szívderítő látvány. Itt az 1994-ben bezárt kőbánya maradványa látható, a kitermelést leállították ugyan, de a hasadékknak negyedrésze eltűnt a kitermeléssel.

A Túri-hasadék bejárása nem tartozik a könnyű túrák közé, ezt már Orbán Balázs is megállapította. „A túri kőn való átutazás annyira fárasztó, hogy a ki egyszer végig ment rajta, nem nagy kedvet fog érezni az ugyanazon úton való visszatérésre, nem is szokásos az ugyanazon nyomon való kétszeri járás, hanem a Tútból jövők rendszerint a szoros tetején, még pedig a jobboldali sziklakarajon szokták a visszautat megtenni, a mi nemcsak kényelmesebb, hanem egyszersmind élvezetes is, mert folyton a szoros madártávlati képeiben lehet gyönyörködni...”

Mi is a szoros jobb oldalán tértünk vissza Koppándra, fentről is megcsodálva a szoros kanyarulatait és annak már ismert részleteit, majd az erdő ösvényein leereszkedtünk ismét a Rákos-patak völgyébe, bezárva így körtúránkat.

Rögtön itt a negyedik *Erdélyi Gyopár*!

■ Augusztus elsején jelenik meg az *Erdélyi Gyopár* legújabb, idei negyedik száma.

Nagy hírrel hozakodik elő Dezső László, az Erdélyi Kárpát-Egyesület országos elnöke a vezércikkben: Az *EKE vára* új élet kezdéséről szól – az egyesület új erőre kapva menedékházak létesítését kezdi el az elődök példája alapján.

Az *Erdélyi Gyopár* legfrissebb lapszámában ezúttal is teret kapnak az osztályok tevékenységéről szóló hírek. Az ekék kísérték végig Erdélyen idén is a Csíksomlyóra a Mária Úton

érkező zarándokokat – erről képes összeállítást láthatnak, és olvashatnak arról, mit forgat fejében egy zarándok. Dél-Görgénybe, a legendás Várkőre, könnyű-közepes túrára hívják az olvasót, Erőss Zsolt vall az Annapurna-expedícióról. A kakaslövő Apácát mutatja be a honismeret rovat, az Everestre tett nyugdíjas túrára hívogatnak, bemutatják Stefanov Titust, a múltbéli értékek kiváló őrzőjét. Dr. Balogh Ernőre születésének 130. évfordulóján emlékeznek, Bagaméri Bélát 90. születésnapján köszöntik.

Bemutatják a Cozia Nemzeti Parkot, a homoródfürdői Klotild-forrást, írnak a mélyvízi halvilágról és az égitestek rejtelmeiről. A sokszínű kiadványban szó esik még elsősegélynyújtásról, gyógynövény-ismeretéről, gombabemutatóról, a GPS világáról. Szokás szerint az év negyedik lapszámában hirdetik ki az EKE-napi pályázat nyerteseit is.

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület turistaságról, honismeretről, környezetvédelemről szóló kéthavi kiadványát keressék az EKE-osztályoknál!

Augusztusi rendezvények

- **Július 28. (szombat):** Fürdőtúra a Patai-sóstóhoz, távolsági busszal. Találkozás 6.45 órakor a 4-es trolí A. Vlaicu-i végállomásánál (gyalog 4 km). Túravezető: Szakács Éva ♦ Cérna-forrás (10 km). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szatmári Béla.
- **Július 29. (vasárnap):** Majláth-kút – Bivalyos – Slamovics-ház – Brüll kilátó (18 km). Találkozás 8.45 órakor a Széchenyi téri 40-es buszmegállóban. Túravezető: Pál István.
- **Július 31–augusztus 5.:** XXI. EKE Vándortábor, Szentegyháza-Majzos.
- **Augusztus 8. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Közgyűlés 18 órától az Apáczai-líceumban. Vetítés: Hints Miklós – Nepáli képek.
- **Augusztus 11. (szombat):** Cérna-forrás (8 km). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szatmári Béla.
- **Augusztus 12. (vasárnap):** Kék Lagúna (12 km). Találkozás 7.30 órakor a nagyállomás előtt. Túravezető: Szócs János ♦ Séta a Bükkben. Találkozás 10 órakor monostori végállomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor.

Augusztus 13–20.: a Kolozsvári Magyar Napok keretében:

- **Augusztus 15. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Túravezetők tanácskozása és választmányi gyűlés 17 órától a székházban.
- **Augusztus 18. (szombat):** Kós Károly emlék- és teljesítménytúrák. ♦ **50 km-es táv:** Kolozsvár–Bátori-hegy–Riszeg-tető–Szentimrei-villa útvonalon. Indulás a Kakasos templomtól (Monostori út) 7 órakor. ♦ **25 km-es táv:** Szentimrei-villa–Sztána–Almási vár–Riszeg-tető–Szentimrei-villa útvonalon. Indulás a Szentimrei villától 9.30–10 óra között. ♦ **10 km-es táv:** Szentimrei-villa–Csigadomb–Riszeg-tető–Szentimrei-villa útvonalon. Indulás a Szentimrei villától 9.30–10 óra között. Egyéb információk László Györgyi főrendezőnél.

- **Augusztus 19. (vasárnap):** Hordós-kút (18 km). Találkozás 7.30 órakor a Flip előtt. Túravezető: Feischmidt János.
- **Augusztus 20. (hétfő):** Magyar Szolidaritás Tüze a Bácsi torokban. Találkozás 17 órakor a Széchenyi téri 31-es buszmegállóban. Túravezető: Bagaméri Tibor.
- **Augusztus 22. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Augusztus 24. (péntek):** Bertalan-nap Széken. Érdeklődni Vas Gézánál.
- **Augusztus 25. (szombat):** a Nagy Csolt (18 km). Találkozás 7.30 órakor a Flip előtt. Túravezető: Feischmidt János ♦ Györgyfalvi-erdő–Szopor.(14 km). Találkozás 9 órakor a 32-es busz Alverna végállomásnál. Túravezető: Szakács Éva.
- **Augusztus 25-26. (szombat-vasárnap):** Iza-völgyi fatemplomok–Szaplonca–Visó–Borsafüred. Érdeklődni Szabó Istvánnál (Tubi).
- **Augusztus 26. (vasárnap):** Runki-szoros kiskocsikkal. Találkozás 7 órakor a monostori híd után. Túravezető: Bagaméri Tibor ♦ Havasrekettyei vízesés–Égett-völgy–Égett-szikla–Néma-havas–Fehér-kövek (25 km). Találkozás 7 órakor a Széchenyi téri Flip előtt. Túravezető: László Györgyi és Vlád Pál. Részletek telefonon.
- **Augusztus 29. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Augusztus 31–szeptember 2. (péntek-vasárnap):** dobokai „háztábor”. Érdeklődni Vekov Károlynál (0722-131705).
- **Szeptember 5. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Közgyűlés 18 órától az Apáczai-líceumban.

TÚRAELŐZETES

■ **Szeptember 21–23. (péntek-vasárnap):** Máramarossziget–fatemplomok–Wasser-völgyi kisvasút–Borsafüred–Prislop-hágó–Dornavátra–Beszterce völgye. Érdeklődni Szabó Istvánnál.

Infó

- **Szolgálatos napok a székházban:** hétfőn, szerdán és csütörtökön 17–18 óra, kedden 11–13 óra között.
- **EKE-fotóklub:** minden kedden 17 órától a székházban.
- **Könyvtár:** minden csütörtökön 17–18 óra között a székházban.

Túravezetők, szervezők elérhetőségei

Bagaméri Tibor 0742-776930
Feischmidt János 0722-542360
László Györgyi 0727-192841
Pál István 0264-572-663
Szabó István 0748-140551
Szakács Éva 0743-670685
Székely Lavotta 0748-036290
Szócs János 0742-690881
Vas Géza 0742-659570
Vekov Károly 0722-131705
Vlád Pál 0264-435-866

Rendezvényeinkre minden
érdeklődőt szeretettel várunk!